

ИМПРОВИЗОВАНИ ОКЛОПИ У ИРАКУ

РАЊИВИ ХАМЕРИ

Са престанком великих војних операција у Ираку и почетком герилског ратовања, постала је јасна чињеница да ће примарна мета герилаца бити неоклопљена возила војске САД. То су првенствено патролни *хамери*, а уз њих и теретни камиони који саобраћају дуж главне логистичке линије из Кувајта према Ираку. Без обзира на то да ли је реч о ватри из *калашњикова*, ракетама из РПГ-а или импровизованим експлозивним средствима, осећај несигурности код војника је свеprisutan и сталан.

Импровизовани оклоп на војним возилима и оруђима датира од давнина, али је масовна употреба забележена током Другог светског рата. Немци су имали *додатни оклоп* – *Zusatzpanzerung*, а Американци *гвоздени ханзапласт* – *Iron Band-Aid*.

Но, у свим армијама зарађених страна на тенкове, теренска возила или камионе монтиране су додатне металне плоче, како би посаду заштитиле од потенцијалних или стварних претњи у облику ватре из стрељачког оружја и ПТ оруђа, или од минско-експлозивних направа.

Са престанком великих војних операција у Ираку и почетком герилског ратовања, постала је јасна чињеница да ће примарна мета герилаца бити неоклопљена возила војске САД. То су првенствено патролни *хамери*, а уз њих и теретни камиони који саобраћају дуж главне логистичке линије из Кувајта према Ираку, познате као *МСП тампа* (*Main Supply Route*). Без обзира на то да ли је реч о ватри из *калашњикова*, ракетама из РПГ-а или импровизованим експлозивним средствима (*IED, Improvised Explosive Devices*), осећај несигурности код војника је свеprisutan и сталан.

■ ТРИ НИВОА ЗАШТИТЕ

Мада годишњи буџет Министарства одбране САД износи око 400 милијарди долара, недостатак оклопљених возила је манифестан. Када су трупе САД заузеле Багдад, само су јединице војне полиције имале оклопљене *хамере*. Стога су војници почели да самостално или уз помоћ локалних Ирачана монтирају додатне металне плоче на своја возила. Тај додатни, импровизовани оклоп убрзо је добио надимак и постао познат као *селаљачки оклоп* — *Xillbilly Armor*, или *оклоп хаџија* (*Haji Armor*), пошто амерички војници Ирачане зову *хаџије*. Захваљујући креативном духу војника, нека од возила су личила на она из серијала футуристичких филмова о друмском ратнику, *Побеснелом Макс*у.

Тиме је проблем тек делимично решен, јер је додатни оклоп често био сумњивог квалитета, те се дешавало да се, након поготка у плочу, откидају делићи, који потом добију ефект секундарних пројектила. Уз то, додатна тежина импровизованог оклопа преоптерећује возила, што за последицу има честе кварове мотора, вешања и трансмисионог механизма. Измештен је и

центар тежишта возила, па она постају нестабилна, поготово у кривинама и при вожњи великом брзином на деоницама путева где постоји опасност од напада из заседе. Знатно се повећава и потрошња горива, што додатно оптерећује логистику.

Од марта 2003. године до новембра 2005, од 85 војника који су погинули у саобраћајним удесима *хамера* у Ираку, њих 60, односно 70 одсто настрадало је због превртања возила. Најугроженије су нишанције у турели на крову *хамера* (27 погинулих). Од 337 повређених војника, 149 је повреде задобило при превртању. Осим тога, возила немају прозоре израђене од непробојног стакла, нити је под оклопљен, што значи да су посаде и даље незаштићене од дејства мина и метака. Зато се подови облажу врећницама напуњеним песком, што опет повећава тежину возила и ствара зачарани круг.

Проблем је најпре уочен у ремонтним базама, као што је Арифџан у Кувајту. Возила која су стизала на поправку била су избушена мецима и шрапнелом, оксидних каблова и гума, кабина испрсканих крвљу. Свесна проблема, војска је још августа 2003. године донела одлуку да снабде трупе у Ираку сетовима за додатну оклопну заштиту, како би процес преправке возила био завршен половином 2005. године.

Утврђена су три нивоа заштите: *први*, значи да су током производње или ремонта возила опремљена интегралним оклопом који укључује непробојно стакло; *други*, да су на возила монтирани комплети додатног оклопа војне производње, такође уз непробојно стакло, и *трећи* значи да возила имају локално произведени и апликовани оклоп, без непробојног стакла, који се сматра само прелазним решењем до првог или другог нивоа. Маринци су развили свој аутентични оклопни комплет, назван МАК (*Marine Armor Kit*). Предвиђени рок, међутим, није испуњен и у фебруару 2006. године није био завршен процес монтаже додатног оклопа на *хамере* и камионе у Ираку.

Зашто недостатак оклопљених возила није решен брже и на задовољавајући начин? Та тема је заинтересовала многе америчке новинаре и припаднике армије САД, па је директан повод за питање које је 8. децембра 2004, у бази Бјуринг у Кувајту, поставио Томас Вилсон, војник 278. пуковског борбеног тима Националне гарде Тенесија, министру одбране САД, Доналду Рамсфелду. Током Рамсфелдове посете бази из које је убрзо требало да крене у Ирак, поменути војник је пред аудиторијумом од

2.300 људи упитао министра: *Зашто ми војници морамо да преклопамо локалне отпаде, тражећи отпадни метал и балистичко стакло сумњиве вредности да бисмо додатно оклопили наша возила? Ми немамо одговарајућа возила којима бисмо кренули ка северу (мислећи на Ирак)!*

Питање је наишло на опште одобравање и аплауз присутних, а Рамсфелдов одговор је био: *„...као што знате, у рат се иде са онаквом војском какву имате. Од почетка конфликта у Ираку војска је уложила напор у производњу оклопа бржим темпом... Уверavam вас да је војно руководство свесно чињенице да свако возило нема жељени степен оклопне заштите, али се на решавању проблема ради“.*

Вилсонове речи су подржали и официри његове јединице. Пуковник Цимерман, начелник правне службе, изјавио је да 95 одсто од 300 возила којима је јединица опремљена нема одговарајући оклоп и додао да је то резултат двоструких стандарда који владају у опремању јединица, по којима су јединице активне војске много боље опремљене од Националне гарде.

Већ 9. децембра председник Буш је реаговао изјавом да би и

КРЕАТИВНИ ДУХ ВОЈНИКА

Када су трупе САД заузеле Багдад, само су јединице војне полиције имале оклопљене *хамере*. Стога су војници почели да самостално или уз помоћ локалних Ирачана монтирају додатне металне плоче на своја возила. Тај додатни, импровизовани оклоп убрзо је добио надимак и постао познат као сељачки оклоп — *Hillbilly Armor*, или оклоп хаџија (*Haji Armor*), пошто амерички војници Ирачане зову *хаџије*. Захваљујући креативном духу војника, нека од возила су личила на она из серијала футуристичких филмова о друмском ратнику, *Побеснелом Максy*.

Импровизовани оклоп

Војници у отвореним „хамерима“

„Хамер“ у Ираку са додатним оклопом

он поставио исто питање министру одбране да је на месту војника који на другом континенту брани своју земљу. Ствари су се потом покренуле, поготово након саопштења Министарства одбране да је од произвођача *хамера*, компаније *Armor Holdings Inc.*, затражило да повећа дотадашњу производњу од 450 оклопних *хамера* месечно на максимални капацитет од 550 возила (Главна производна линија компаније се налази у Вест Честеру, држава Охајо, при фирми *O'Gara-Hess&Eisenhardt*). Они су, међутим, изјавили медијима да су до тада радили са само 78 одсто капацитета, јер од Пентагона већ дуже време нису стизале наруџбине за повећану производњу М1114, оклопне варијанте *хамера* са побољшаном трансмисијом, турбодизел-мотором запремине 6,5 литара, ојачаном каросеријом и клима-уређајем.

■ **КРИТИКА АДМИНИСТРАЦИЈЕ**

Демократски конгресмен Марти Михен је због тога жестоко критиковао Бушову администрацију и Пентагон, рекавши да су прошле скоро две године од почетка рата у Ираку, а више од годину дана како је испољено питање рањивости *хамера*: „За то се не може прихватити никако извинијење... због грубог немара руководиоца у Пентагону наши војници морају да копају по отпадицима како би увећали своје шансе за преживљавање“. Министарство одбране је потом саопштило да је попуна јединице војника Вилсона оклопљеним возилима завршена 24 часа након питања које је поставио министру Рамсфелду.

Осим јединица Националне гарде, моринци такође сматрају да војска има приоритет у попуни оклопним возилима у односу на Марински корпус, и то поткрепљују податком да су у жестоку битку за град Фалуџа неке њихове јединице кренуле у обичним *хамерима*. Са друге стране, 343. интендантска чета војске САД, коју чине резервисти, одбила је да изврши наређење да снабдеју горивом јединицу размештену у области до које води пут познат по учесталим нападима герилаца. Своју одлуку су образложили чињеницом да возила којима су опремљени нису оклопљена, нити је за извођење задатка обезбеђена подршка хеликоптерима АХ-64 *апач*. Задатак су назвали „самоубилачким“.

Неколико припадника јединице је због тога дисциплински одговарало и умањен им је чин, али нису изведени пред војни суд. Високи официри су изјавили да схватају њихов револт, али не и начин на који је изражен. Задатак је извршила друга јединица, са оклопним возилима, од којих је једно налетело на мину и, по речима наредника који је том приликом рањен, да нису били у оклопном *хамеру*, цела посада би погинула. Од 19.872 *хамера* која су се децембра 2004. налазила у Ираку, само нешто више од 25 одсто је чинио нови оклопни модел М1114. Око 4.700 уопште није имало оклоп, док су преостали модификовани додатним оклопом.

ПРЕУСМЕРАВАЊЕ СРЕДСТАВА

Према писању *ЦБС* од октобра 2004. године, један од дугогодишњих службеника конгресне администрације, Винслоу Вилер, сматра да зна неке од разлога за буџетске несташице које су узрок спорости у изради оклопљених возила. Он износи да је 2,8 милијарди долара намењених за оперативне трошкове и одржавање опреме војске САД преусмерено у друге фондове, за које он тврди да представљају омиљене пројекте неких конгресмена. Ту наводи, између осталог, изградњу стазе за бијатлон на Аљасци, програм за ерадикацију једне врсте змија на Хавајима, одржавање терена за смотре у војној бази која је затворена пре више година, као и новац за прославу 200. годишњице експедиције Луиса и Кларка (првих истраживача који су 1804. године прешли северноамерички континент са истока на запад). Закон не дозвољава да се ти пројекти обуставе, тако да су рачуновође у Пентагону морале да захвате у фондове намењене одржавању и ремонту војних возила и опреме.

Оклопљени „хамер“

ЦЕНА

Цена једног оклопљеног модела *хамера* М1114 је 150.000 долара. То значи да је неопходно обезбедити 1,8 милијарди долара за потребан број тих оклопних возила. Поједини аналитичари истичу да та преко потребна свота износи само два одсто од 99 милијарди долара, које ваздухопловство троши на развој новог ловца F-22.

Такав проблем је изражен и у производњи оклопљених камиона. У САД постоји само један произвођач војних камиона средње величине, такозваних 915-ца, а то је фирма *Stewart&Stevenson* из града Сили у Тексасу. Она не може да задовољи потребе за оклопним камионима, те је децембра 2004. још увек седам од осам камиона у Ираку, односно скоро 88 одсто, било незаштићено. Због тога војска ангажује своје радионице, а и цивилне произвођаче, на изради додатног оклопа, али као и код *хамера*, преоптерећеност изазива кварова мотора, хладњака, вешања и трансмисије на возилима.

Према писању *ЦБС* од октобра 2004. године, један од дугогодишњих службеника конгресне администрације, Винслоу Вилер, сматра да зна неке од разлога за буџетске несташице које су узрок спорости у изради оклопљених возила. Он износи да је 2,8 милијарди долара намењених за оперативне трошкове и одржавање опреме војске САД преусмерено у друге фондове, за које он тврди да представљају омиљене пројекте неких конгресмена. Ту наводи, између осталог, изградњу стазе за бијатлон на Аљасци, програм за ерадикацију једне врсте змија на Хавајима, одржавање терена за смотре у војној бази која је затворена пре више година, као и новац за прославу 200. годишњице експедиције Луиса и Кларка (првих истраживача који су 1804. године прешли северноамерички континент са истока на запад). Закон не дозвољава да се ти пројекти обуставе, тако да рачуновође у Пентагону морају да захвате у фондове намењене одржавању и ремонту војних возила и опреме.

Председник Буш је стога одобрио додатних 840 милиона долара за побољшање оклопа на *хамерима* у Ираку. Цена једног М1114 је 150.000 долара, што значи да је неопходно обезбедити 1,8 милијарди долара за потребан број оклопних *хамера*. Оно што посебно истичу поједини аналитичари јесте да та преко потребна свота износи само два одсто од 99 милијарди долара, које ваздухопловство троши на развој новог ловца F-22. Истовремено, корпорација *Боинг* је повећала производњу *J-DAM*, прецизних бомби вођених *GPS*-ом, са 900 на 3.000 комада годишње за потребе операције *Истрајна слобода*. Крајем 2004. објављено је да је ваздухопловству испоручена десетохиљадита бомба. Ако има новца за супермодерне ловачке авионе и бомбе, зашто се није могао на време обезбедити и за возила, питање је које сигурно свакодневно постављају војници на ирачким друмовима. ■

Др Александар МУТАВИЋИЋ